НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ МІКРОБІОЛОГІЇ ТА АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

ВІДДІЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ МІКРОБІОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою Радою ІСМАВ НААН

Протокол № 11 від 21.08.2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора ІСМАВ НААН

_____ Ольга ТЕРТИЧНА

РОБОЧА ПРОГРАМА

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР»

Статус дисципліни: професійної підготовки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: Н – «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Спеціальність: Н1 – «Агрономія»

Курс: 2, навчальний семестр 3, 4

Навчальний рік: 2026–2027

Кількість кредитів ЄКТС: 4

Чернігів – 2026 рік

Робоча програма «Системи удобрення сільськогосподарських культур» для слухачів третього (освітньо-наукового) рівня за напрямом підготовки Н1 – «Агрономія» (Н – «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»).

Розробник: *Волкогон В.В., начальник відділу сільськогосподарської мікробіології ІСМАВ НААН, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН.*

Abstract

Faculty VNT /Course Code – «Fertilization Systems of Agricultural Crops»

Course Description

The course «Fertilization Systems of Agricultural Crops» focuses on the theoretical foundations and practical aspects of rational plant nutrition. The discipline covers types of fertilizers, principles of their application, and the development of fertilization systems for various crops considering soil and climatic conditions, biological characteristics of plants, and cultivation technologies. Special attention is given to the environmental safety of fertilizer use, the evaluation of fertilization efficiency, and the implementation of modern innovative technologies in crop nutrition systems.

Форма здобуття освіти	Рік навч.	Сем.	Розподіл годин					Разом	За тиждень		ІНДЗ	Контр.
			Всього ауд.	Лек	Прак	Лаб.	СРС		Ауд.	СРС		
Денна, вечірня	2	3	20	10	10		40	60	2	4	-	-
		4	20	10	10		40	60	2	4	-	З
	Разом		40	20	20		80	120	4	8		

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 20 – «Аграрні науки та продовольство»	Вибіркова
Модулів – 2	Спеціальність 201 – «Агрономія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 4		2-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 120		3-й – 4-й
Тижневих годин: аудиторних – 2; самостійної роботи аспіранта – 4.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: третій (освітньо-науковий) рівень	Лекції
		20 год.
		Практичні, лабораторні
		20 год.
		Самостійна робота
		80 год.
		Індивідуальні завдання
		-
		Вид контролю:
		Залік

Примітка.
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 1:2.

Передумовою для вивчення дисципліни є успішне засвоєння дисциплін:

– «Сучасні теорії пізнання»;

– «Методика дослідної справи та організація підготовки дисертаційної роботи»;

– «Наукові основи сучасного аграрного виробництва».

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – надання необхідного обсягу знань щодо діагностики і методів оптимізації живлення рослин, систем удобрення: принципів їх складання, застосування, впливу на навколишнє природне середовище.

Завданням, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни:

– формування системного агрономічного мислення на основі теоретичних знань і практичних навичок щодо використання добрив у сівозмінах, визначення параметрів колообігу елементів живлення з врахуванням зон вирощування і специфіки різних культур та охорони довкілля;

– формування поняття про визначальне значення науково обґрунтованого внесення добрив для отримання запланованого рівня урожайності та якості продукції;

– оволодіння методами оцінки частки впливу добрив на продуктивність сільськогосподарських культур;

– оволодіння методами біологічної індикації для оцінки рівня удобрення сільськогосподарських культур;

– формування поняття про органічне землеробство та роль мікробних препаратів в системах удобрення;

– навчити приймати рішення щодо вибору оптимальної системи удобрення на основі комплексного аналізу вхідних факторів, зокрема культури, ґрунтово-кліматичних умов, економічної спроможності та специфіки господарства, вимог до збереження довкілля та якості сільськогосподарської продукції.

3. Компетентності, які отримують аспіранти після вивчення навчальної дисципліни «Системи удобрення сільськогосподарських культур»

Загальні компетентності:

– **ЗК 1**. Здатність використовувати іноземну мову для представлення наукових результатів в усній та письмовій формах, для розуміння іншомовних наукових та професійних текстів;

– **ЗК 2**. Здатність працювати в міжнародному контексті;

– **ЗК 3**. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

– **ЗК 4.** Здатність розв’язувати комплексні проблеми агрономії на основі системного наукового та загального культурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

– **ЗК 5**. Здатність розробляти проекти та управляти ними;

– **ЗК 6**. Володіння методами математичного і алгоритмічного моделювання при аналізі проблематики наукового дослідження;

– **ЗК 7**. Здатність до критичного аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, у тому числі в міждисциплінарних областях;

– **ЗК 8**. Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні на основі цілісного системного наукового світогляду;

– **ЗК 9**. Дотримання норм наукової етики, авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

– **ФК 1**. Здатність продукувати і обґрунтовувати нові перспективні ідеї, гіпотези, стратегії виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в агрономії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямах і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з сільськогосподарських наук і суміжних галузей;

– **ФК 2**. Здатність застосовувати сучасні методи та інструменти експериментальних і теоретичних досліджень у сфері агрономії, інформаційні технології, методи комп'ютерного моделювання, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності;

– **ФК 4**. Здатність аналізувати, оцінювати і прогнозувати сучасний стан і тенденції розвитку агротехнологій вирощування сільськогосподарських культур;

– **ФК 5**. Здатність ініціювати та реалізовувати інноваційні комплексні проєкти в агрономії та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство під час їх реалізації;

– **ФК 6**. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері агрономії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень;

– **ФК 7**. Здатність до аналізу інформаційних джерел, авторських методик, конкретних освітніх, наукових та професійних текстів у галузі агропромислового виробництва, агрономії і сільськогосподарської мікробіології;

– **ФК 8**. Здатність брати участь у критичному діалозі, наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати свою власну позицію, до підприємництва та прояву ініціативи щодо впровадження у виробництво результатів дисертаційного дослідження;

– **ФК 11**. Компетентність у науково-методичних підходах щодо створення рослинно-мікробних асоціацій і симбіозів, щодо селекції корисних ґрунтових мікроорганізмів та пошуку алгоритму антропогенного впливу на колообіг поживних речовин в агроценозах.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Під час вивчення дисципліни аспірант (здобувач) має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

– **РН 1**. Застосовувати передові концептуальні та методологічні знання з філософії науки, агрономії та суміжних галузей, а також дослідницькі вміння для планування й проведення актуальних прикладних наукових досліджень;

– **РН 2**. Висувати і перевіряти гіпотези; обґрунтовувати та інтерпретувати результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного або комп'ютерного моделювання;

– **РН 3**. Планувати і виконувати теоретичні й експериментальні дослідження з агрономії та дотичних наукових напрямів з використанням сучасних методів, технологій та інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми;

– **РН 5**. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми агрономії державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях;

– **РН 7**. Глибоко розуміти загальні принципи та методи аграрних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері агрономії та викладацькій практиці;

– **РН 8**. Розробляти і викладати в закладах вищої освіти фахові дисципліни агрономічного спрямування з використанням сучасних технологій навчання;

– **РН 9**. Вміти аналізувати наукові джерела інформації стосовно проблеми, яка досліджується, працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами, такими як Web of Science, Scopus та ін., відслідковувати найновіші досягнення в агрономії. Дотримуватися правил цитування та посилання на використані джерела, правил оформлення бібліографічного списку, академічної доброчесності;

– **РН 10**. Знати закономірності розповсюдження, життєдіяльності мікроорганізмів у ґрунті, їх взаємозв'язків у мікробних угрупованнях, а також з рослинами;

– **РН 11**. Знати теоретичні та прикладні аспекти формування мікробіоценозу ґрунтів: типів живлення ґрунтових мікроорганізмів; типів взаємовідносин між мікроорганізмами та з рослинами; впливу екологічних факторів на розвиток мікроорганізмів у ґрунті. Вміти здійснювати моніторинг мікробних угруповань ґрунтів, створювати ефективні рослинно-мікробні симбіози та асоціації;

– **РН 12**. Знати теоретичні основи управління мікробіологічними процесами у ґрунті з метою підвищення ефективності аграрного виробництва. Вміти створювати та застосувати мікробні препарати у сільському господарстві для отримання додаткової якісної продукції;

– **РН 13**. Вміти публічно представляти, захищати результати дисертаційного дослідження, обговорювати їх і дискутувати з науково-професійною спільнотою. Використовувати сучасні засоби для візуальної презентації результатів дисертаційного дослідження.

У результаті засвоєння матеріалу, передбаченого програмою, аспірант (здобувач) зі спеціальності агрономія отримає знання:

– кругообіг і баланс поживних речовин у землеробстві;

– механізм засвоєння, трансформації поживних речовин ґрунту й добрив;

– агроекологічні функції агрохімічних заходів у системі ґрунт – рослина;

– основні причини забруднення навколишнього середовища агрохімічними засобами.

У результаті засвоєння матеріалу, передбаченого програмою, аспірант (здобувач) зі спеціальності агрономія буде уміти:

– працювати з різними інформаційними джерелами;

– розрахувати та обґрунтувати оптимальний кругообіг біогенних елементів та гумусу в окремому полі та господарстві загалом, розробляти заходи з його оптимізації;

– розробляти на основі агрохімічного моніторингу рекомендації з раціонального використання ґрунтів, добрив і мікробних препаратів;

– поліпшити хімічний склад та поживну цінність вирощеної продукції через впровадження екологічно безпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур на основі діагностики мінерального живлення і оптимізації застосування добрив

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

– залік;

– тестові та контрольні завдання;

– презентація результатів виконаних завдань та досліджень;

анотація прочитаної додаткової літератури з курсу.

6. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Тема 1. Вступ. Система застосування добрив - наукова основа їх ефективного застосування. Поняття системи удобрення. Основні задачі системи удобрення.

Тема 2. Фізіологічні основи застосування добрив. Потреба рослин в елементах живлення. Оптимальне співвідношення поживних елементів для культурних рослин. Особливості живлення рослин в різні періоди їх росту і розвитку. Мінеральне живлення рослин і якість продукції рослинництва.

Тема 3. Баланс гумусу в орних ґрунтах та шляхи його регулювання. Аналіз факторів, що обумовлюють зміни гумусного стану ґрунтів. Статті

надходження і витрат гумусу в орних грунтах. Дегуміфікація, причини та її межі. Шляхи управління гумусним станом орних ґрунтів. Методика розрахунку балансу гумусу.

Тема 4. Основні прийоми внесення добрив. Допосівне (основне) удобрення. Припосівне удобрення. Післяпосівне удобрення (підживлення). Удобрення в запас. Розкидне, локальне та позакореневе внесення добрив. Поєднання різних способів внесення добрив.

Тема 5. Умови ефективного застосування добрив. Ґрунтові умови. Кліматичні умови. Агротехнологічні умови. Організаційно-економічні умови застосування добрив.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Тема 6. Хімічна меліорація ґрунтів та ефективність добрив. Вапнування. Баланс кальцію і магнію в землеробстві і встановлення необхідності вапнування ґрунтів. Визначення норм вапна. Вапнування в різних сівозмінах. Основні технологічні схеми вапнування ґрунтів. Гіпсування.

Тема 7. Методи визначення норм добрив. Фактори, які визначають норми добрив. Норма та доза внесення добрив. Оптимальна, раціональна та гранична норми добрив. Методи визначення норм добрив за результатами польових досліджень. Встановлення норм добрив за нормативами витрат елементів живлення. Балансово-розрахункові методи визначення норм добрив. Економіко-математичні методи визначення норм внесення добрив.

Тема 8. Особливості живлення та удобрення основних польових культур. Живлення та удобрення зернових, зернобобових, круп'яних, технічних та кормових культур. Особливості живлення високоінтенсивних сортів с.-г. культур. Використання ґрунтової і рослинної діагностики.

Тема 9. Особливості систем удобрення в сівозмінах основних ґрунтово-кліматичних зон України. Ефективність добрив в різних ґрунтово-кліматичних зонах. Застосування добрив в Поліссі України. Застосування добрив в Лісостепу України. Застосування добрив в Степу України. Застосування добрив на меліорованих землях.

Тема 10. **Системи удобрення за органічного виробництва.** Вимоги до виробництва органічної продукції. Біологічні препарати як фактор підвищення урожайності сільськогосподарських культур

7. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна, вечірня форма здобуття освіти				
	усього	у тому числі			
		лекція	практ.	лаб.	сам. роб.
1	2	3	4	5	7
МОДУЛЬ 1.					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР					
Вступ. Система застосування добрив – наукова основа їх ефективного застосування.	12	2	-	2	8
Фізіологічні основи застосування добрив.	12	2	2	-	8
Баланс гумусу в орних ґрунтах та шляхи його регулювання.	12	2	2	-	8
Основні прийоми внесення добрив.	12	2	-	2	8
Умови ефективного застосування добрив.	12	2	-	2	8
Разом за змістовим модулем 1	**60**	**10**	**4**	**6**	**40**
МОДУЛЬ 2.					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ					
Хімічна меліорація ґрунтів та ефективність добрив	10	2			8
Методи визначення норм добрив	12	2	2		8
Особливості живлення та удобрення основних польових культур.	14	2		4	8
Особливості систем удобрення в сівозмінах основних ґрунтово-кліматичних зон України.	12	2	2		8
Системи удобрення за органічного виробництва	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	**60**	**10**	**6**	**4**	**40**
Усього годин	**120**	**20**	**10**	**10**	**80**

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми, викладачі	Кількість годин
1	Розрахунок коефіцієнтів використання елементів живлення з ґрунту та добрив, запаси макроелементів та вологи у метровому шарі ґрунту	2
2	Методи визначення норм добрив	2

3	Методи розрахунку доз внесення органічних добрив	2
4	Технологічні підходи до перероблення сировини в органо-мінеральні добрива	2
5	Розрахунок складу органо-мінеральних добрив, нормативи їхнього внесення під основні культури в різних ґрунтово-кліматичних зонах	2

9. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми, викладачі	Кількість годин
1	Визначення ефективності мікробних препаратів у лабораторному досліді	2
2	Використання балансового методу визначення норм добрив	2
3	Визначення виносу поживних елементів рослинами	2
4	Методи біоіндикації для визначення норм добрив	2
5	Розрахунок економічної ефективності системи удобрення	2

10. Самостійна робота

№ з/п	Назви завдань для самостійного опрацювання	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	**40**
1	Зональна специфіка удобрення та ефективності добрив. Зональні особливості забезпечення ґрунтів України елементами	8
2	Системи удобрення озимих зернових культур Удобрення зернобобових культур Системи удобрення коренеплодів та овочевих	8
3	Розроблення системи удобрення за точного землеробства. Альтернативні системи землеробства	8
4	Культура сидерації, застосування зелених добрив у господарстві	8
5	Діагностика стану хімічних елементів системи ґрунт-рослина	8
	Змістовий модуль 2.	**40**
6	Правове регулювання хімізації сільського господарства. Детоксикація важких металів у ґрунтах	8
7	Технології складування та внесення добрив. Застосування добрив у захищеному ґрунті.	8
8	Особливості систем удобрення у зрошуваних сівозмінах.	8
9	Компости в сучасних системах удобрення.	8
10	Особливості застосування мікродобрив. Мікробні препарати.	8
	Разом	**80**

11. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни використовуються словесні, наочні та практичні методи навчання у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи.

12. Методи контролю

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування з аспірантами під час практичних занять та консультацій, опитування та тестування, і має на меті перевірку рівня підготовленості аспіранта до виконання конкретної роботи.

Загальні оцінки за усну відповідь, звіти за практичні роботи по кожному модулю виводяться як відношення суми зароблених балів по кожному виду робіт до кількості робіт кожного виду.

Бали, набрані аспірантом під час поточного контролю, дораховуються до балів за практичні роботи, доповіді та модульні контрольні роботи і отримуються модульні оцінки за відповідні модулі.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію). Аспіранти, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з дисципліни за результатами поточного та модульного контролів (набрали більше 60 балів), отримують залік автоматично, можуть не складати залік і залишити набрану кількість балів, як підсумкову оцінку. У випадку, якщо аспірант не набрав достатню кількість балів (менше 60 балів), він відповідає на залікові питання. Залікові питання знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Аспірант може отримати більше ніж 90 балів за семестр при умові отримання додаткових балів (участі у конференціях і публікації наукових робіт).

Для ефективної перевірки рівня засвоєння студентами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю: 1) метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; 2) метод письмового контролю; 3) метод тестового контролю; 4) метод графічного контролю; 5) метод програмованого контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<table>
<tr><th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th><th rowspan="2">Оцінка ECTS</th><th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th></tr>
<tr><th>для екзамену</th><th>для заліку</th></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr>
<tr><td>82-89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr>
<tr><td>75-81</td><td>C</td></tr>
<tr><td>66-74</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr>
<tr><td>60-65</td><td>E</td></tr>
<tr><td>0-59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr>
</table>

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Лекційний матеріал подається у вигляді презентацій за допомогою медіа-проектора. Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, організується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін. Для проведення практичних завдань використовується відповідне обладнання.

14. Рекомендована література

Базова

1. Господаренко Г.М. Агрохімія: підручник. Київ: Аграрна освіта, 2013. 406 с.
2. Господаренко Г.М. Система застосування добрив: навч. Посібник. Київ: ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2015. 332 с.
3. Марчук І.У., Макаренко В.М., Розстальний В.Є., Савчук А.В. Добрива та їх використання: Довідник. Київ, 2002. 245 с.
4. Носко Б.С., Сайко В.Ф., Пікуш Г.Р. та ін. Удобрення польових культур при інтенсивних технологіях вирощування / За ред. А.Я. Буки, Г.Г. Дуди. Київ: Урожай, 1990. 208 с.
5. Якість ґрунтів та сучасні стратегії удобрення / За ред. Д. Мельничука, Дж. Хофмана, М. Городнього. Київ: Арістей, 2004. 488 с.
5. Господаренко Г. М. Удобрення сільськогосподарських культур. Київ: «СІК ГРУП Україна», 2016. 276 с.

Додаткова

1. Карасюк І.М., Геркіял О.М., Недвига М.В. та ін. Агрохімічний аналіз ґрунту, рослин і добрив на лабораторно-практичних заняттях з агрономічної хімії. Навчальний посібник / За ред. І.М. Карасюка. Київ: ЗАТ Нічлава, 2001. 192 с.
2. Волкогон В.В., Бердніков О.М., Лопушняк В.І. Екологічні аспекти систем удобрення сільськогосподарських культур. Київ: Аграрна наука, 2019. 264 с.
3. Господаренко Г. М. Удобрення сільськогосподарських культур. Київ: «СІК ГРУП Україна», 2016. 276 с.
4. Заришняк А.С., Цвей Я.П., Іваніна В.В. Оптимізація удобрення та родючості ґрунту в сівозмінах / За ред. А.С. Заришняка. Київ: Аграрна наука, 2015. 208 с.

Інформаційні ресурси

1. http://www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. http://link.springer.com/ – база даних журналів, книг, довідкових матеріалів
3. http://naas.gov.ua/ – Національна академія аграрних наук України
4. http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx/ – Національна академія наук України